
УДК 614.8 - 666.943

*О.В. Миргород, канд. техн. наук, ст. викл., НУЦЗУ,
Г.М. Шабанова, д-р техн. наук, проф., НТУ «ХПИ»,
А.М. Корогодська, канд. техн. наук, наук. співр., НТУ «ХПИ»,
К.В. Попсуй, студент, НТУ «ХПИ»*

ВОГНЕСТІЙКІ ШЛАКОЛУЖНІ В'ЯЖУЧІ МАТЕРІАЛИ ДЛЯ РЕКОНСТРУКЦІЇ БУДІВЕЛЬ І СПОРУД

(представлено д-ром техн. наук Абрамовим Ю.А.)

В статті розглянуто можливість використання доменних шлаків ВАТ «Алчевський металургійний комбінат» в якості альтернативного сировинного компонента вогнетривких шлаколуужних в'язучих матеріалів для будівництва та реконструкції будівель і споруд.

Ключові слова: вогнетривкі шлаколуужні в'язучі, бетони, конструкційні матеріали, вогнестійкість, рентгенофазовий аналіз, висоли, пожежонебезпечні властивості.

Постановка проблеми. В наш час будівництво займає невід'ємну ланку у розвитку країни та суспільства. Висока ефективність нових матеріалів при будівництві та реконструкції будівель і споруд, передбачає їх широке використання. Однак, мало уваги приділяється питанням їх пожежної безпеки, особливо – вогнестійкості будівельних конструкцій.

Аналіз останніх досягнень і публікацій. Високі темпи розвитку народного господарства пов'язані з концентрацією виробництва, будівництвом великих і складних будов, концентрацією у спорудах значної кількості пожежо- та вибухонебезпечної сировини і готової продукції, запровадженням нових технологічних процесів із вибухо- і пожежонебезпечними виробництвами, а також використанням легких конструкцій з металу та полімерних матеріалів, що мають низьку вогнестійкість.

Слід зауважити, що технічний стан значної частини об'єктів промислового та житлово-громадського призначення в Україні характеризується надзвичайно високим ступенем фізичного та морального зносу. Так, виробничі будівлі і споруди основних галузей промисловості мають в середньому 50-60 % фізичного та морального зносу, а по деяким галузям цей показник наближається до 65-70 %.

Використання усіх видів будівельних матеріалів повинно базуватися на знанні їхніх фізико-механічних і хімічних властивостей при

нормальних і високих температурах, а також токсичних властивостей. При цьому необхідно знати не тільки міцність і деформативність матеріалів при нагріванні, але і пожежонебезпечні властивості [1, 2].

Постановка задачі та її вирішення. У зв'язку з тим, що ціна на будівельні матеріали щоденно зростає, виробникам та споживачам такої продукції доводиться іноді використовувати альтернативні матеріали.

До одного з видів таких матеріалів відносяться вогнестійкі в'язучі на основі металургійних відходів, а саме доменних гранульованих шлаків.

На основі доменних гранульованих шлаків виготовляються два види в'язучих матеріалів: шлакопортландцемент та шлаколужні, причому шлаколужні в'язучі більш перспективні, оскільки в них міститься близько 90% шлаку. Шлаколужні в'язучі та бетони за своїми властивостями є прогресивними та ефективними матеріалами сьогодення та майбутнього. На шлаколужних в'язучих отримують майже всі види бетонів від важких до легких на різних заповнювачах.

Тому, метою даної роботи є розробка складів вогнетривких шлаколужних в'язучих матеріалів з використанням гранульованого доменного шлаку ВАТ «Алчевський металургійний комбінат» в якості матеріалів для реконструкції будівель і споруд різноманітних галузей.

Металургійні шлаки – техногенний продукт виробництва сталі та кольорових металів. Доменний шлак, активний «учасник» та продукт виробництва чавуну, утворюється при його виплавці в процесі взаємодії сировинних компонентів – руди, коксу та флюсів (вапняки, доломіти та ін.).

Вивантажені з домни розплави шлаків твердіють в залежності від ряду факторів, в основному від хімічного складу та швидкості охолодження. Перехід з вогняно-рідкого в твердий стан не супроводжується розпадом на окремі фази, хоча при подальшому зберіганні шлаки можуть проявляти до цього схильність. В залежності від способу охолодження шлаки підрозділяються на довго- та швидкоохолоджені.

При вірному визначенні режимів тверднення, виборі лужного компоненту та відповідних добавок практично на всіх доменних гранульованих шлаків можливо вирішити задачу отримання шлаколужних в'язучих матеріалів активністю більше 50 МПа. [3] і вогнестійкістю 450-650 °С.

Сумісно з лабораторією в'язучих матеріалів кафедри технології кераміки, вогнетривів, скла та емалей НТУ «ХП» було вирішено задачу розробки вогнестійких шлаколужних в'язучих матеріалів. В якості сировини використовувались наступні матеріали: гранульо-

ваний шлак ВАТ “Алчевський металургійний комбінат”; портландцемент ПЦ 1-500-Н ВАТ “Балцем”; глина Новорайського родовища марки ДН-0. У якості лужного затворювача використовували: розчин NaOH з масовою концентрацією 14%, сода Na₂CO₃ з густиною розчину 1,3 г/см³, а також вводили для порівняння соду по сухому у вихідну речовину у кількості 11 г.

Модуль основності шлаку складає $M_0 = 1,125$, тобто шлак відноситься до основних, модуль активності $M_A = 0,1816$, коефіцієнт якості 1,51. За коефіцієнтом якості даний шлак відноситься до другого сорту та може бути використаний для отримання вогнетривкого шлаколужного в'язучого матеріалу за лужним способом активізації [3].

Хімічний склад вихідних сировинних матеріалів наведений у табл. 1.

Таблиця 1. – Хімічний склад сировинних матеріалів

Матеріал	Вміст оксидів, мас. %										
	SiO ₂	Al ₂ O ₃	Fe ₂ O ₃	CaO	MgO	MnO	SO ₃	TiO ₂	Na ₂ O	K ₂ O	ппп
Шлак доменний гранульований	39,10	7,10	0,34	46,70	5,30	0,16	1,09	-	-	-	-
Портландцемент	22,87	4,26	5,69	65,86	1,16	0,46	-	-	-	-	-
Глина	51,76	32,96	1,04	0,77	0,76	-	0,02	0,67	1,04	1,04	9,94

Для встановлення фазового складу був проведений рентгенофазовий аналіз гранульованого шлаку та встановлено, що значна частина шлаку знаходиться у рентгеноаморфному (склоподібному) стані. Це пояснюється тим, що при грануляції рідкий сплав шлаку не встигає закристалізуватися і твердне у скло. Бредігіт, окерманіт, геленіт і кальцит у скловидному стані проявляють в'язучі властивості з утворенням гідросилікатів та гідрогеленіту. Такі фази будуть забезпечувати міцність затверділого шлаколужного в'язучого матеріалу. У якості базового було обрано наступний склад шлаколужного в'язучого матеріалу: шлак гранульований – 91 %, глина – 6 %, портландцемент – 3 %. За результатами проведених рентгенівських досліджень встановлено, що у складі розроблених композицій, затворених різними лужними розчинами присутні майже однакові фази – кварц, кальцит та солі натрію. Однак композиція базового складу має у своєму складі фази, характерні для затверділого портландцементу – пор-

тландіт, тоберморіт та авфіліт. Тому при зміні кількісного складу композиції повинна проявляти більшу міцність, ніж отримана у результаті досліджень.

Розроблений оптимальний склад шлаколужного в'язучого на основі відходів вітчизняної промисловості є швидкоотжуваним та з мінімальною кількістю висолів. Теплофізичні характеристики визначено в розрахунках температурних полів в розрізі конструкції. Показники міцності, що досягають від 170 до 345 МПа, і деформативні властивості матеріалів дозволяють знайти несучу здатність в нагрітому стані [2, 4]. Так, вогнетривкість розроблених матеріалів досягає 1700 °С, тоді як звичайний портландцемент, який найчастіше використовується, має вогнетривкість 1500-1600 °С.

Одержаний матеріал на основі шлаку має високі фізико-механічні і хімічні властивості при нормальних і високих температурах.

Висновки. Вивчення властивостей будівельних матеріалів в процесі їх нагріву до високих температур і охолодження дозволяє з мінімальною похибкою визначити границю вогнестійкості, яка є велими важливою складовою частиною в рішенні загальної проблеми вогнестійкості нових будівельних конструкцій [2, 4]. Розроблені шлаколужні матеріали можуть бути використані для отримання бетонів та конструкційних матеріалів, оскільки вони мають міцність та вогнестійкість на 10 % вищі, ніж у матеріалів, що використовуються для будівництва та реконструкції промислових будівель у наш час.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пушкаренко А.С. Будівельні матеріали та їх поведінка в умовах високих температур; Навч. посібник для пожежно-техн. навч. закладів / А.С. Пушкаренко, О.В. Васильченко – Харків: АПБУ, 2001.– 166 с. – (Дільниця оперативної поліграфії АПБ України; зам. № 81).

2. Ржаницин А.Р. Теория расчета строительных конструкций на надежность. / А.Р. Ржаницин – М.: Стройиздат, 2000. – 143 с. – (Труды / Стройиздат; т. 1).

3. Бутт Ю.М. Химическая технология вяжущих материалов / Ю.М. Бутт, М.М. Сычев, В.В. Тимашев – М.: Высшая школа, 1990. – 472 с.

4. Яковлев А.И. Расчет огнестойкости строительных конструкций / Яковлев А.И. – М.: Стройиздат, 1988. – 145 с. – (Труды / Стройиздат, вып. 3).
nuczu.edu.ua

О.В. Миргород, Г.Н. Шабанова, А.Н. Корогодская, К.В. Попсуй

Огнестойкие шлакощелочные вяжущие материалы для реконструкции зданий и сооружений.

В статье рассмотрена возможность использования доменных шлаков ОАО «Алчевский металлургический комбинат» в качестве альтернативного сырьевого компонента огнестойких шлакощелочных вяжущих материалов для строительства и реконструкции зданий и сооружений.

Ключевые слова: шлакощелочные вяжущие, бетоны, конструкционные материалы, огнестойкость, рентгенофазовый анализ, модуль основности, высолы.

O.V. Mirgorod, G.N. Shabanova, A.N. Korogodskaya, K.V. Popsuy

Fire slag alkaline binding materials for the reconstruction of buildings and structures.

The article considers the use of blast-furnace slag Alchevsk Metallurgical Plant "as an alternative raw materials, fire resistant slag alkaline binders for the construction and renovation of buildings and structures.

Keywords: slag alkaline binders, concrete, construction materials, fire resistance, X-ray analysis, module basicity, efflorescence.